Homas
the spiritual way to success

K. Krishna Prasad Bhat
Website: http://homas.in
Email: homasonline@gmail.com
Mobil: 8000858858 /9940406777

अथ सुदर्शनविधानमुच्यते —

अहिर्बुध्न्य ऋषिः । अनुष्टुप् छन्दः । श्रीसुदर्शनो महाविष्णुर्देवता । रं बीजं । हुं शक्तिः । आचक्राय स्वाहा हृत् । विचक्राय स्वाहा शिरः । सुचक्राय स्वाहा शिखा । धीचक्राय स्वाहा कवचम् । संचक्राय स्वाहा नेत्रम् । ज्वालाचक्राय स्वाहा अस्त्रम् । पुनः ऐन्द्रीं दिशं सुदर्शनेन बध्नामि, नमश्चक्राय स्वाहेति पूर्वदिग्बन्धः । आग्नेयीं दिशं चक्रेण बध्नामीत्यादि, अधोदिशं चक्रेण बध्नामि नमश्चक्राय स्वाहा इति बन्धनं कुर्यात् । अथवा ऐन्द्रीं दिशं समारभ्य दिशं त्वधस्तादन्तं इत्यारभ्य, शीर्षे च दिशां प्रबन्धः इत्यत्र दिग्बन्धन-मन्त्रोद्धारे चशब्दनिर्देशात् दिग्बन्धनमन्त्रस्य स्वाहान्ते अस्त्राय फडिति सर्वास्वपि दिक्षु संयोज्य दिग्बन्धनं कुर्यात् । अस्मिन्पक्षे अस्त्यत्रोपदेशः । कथं?

पूर्वोक्तप्रकारेण आचक्राय स्वाहेत्याद्यङ्गं नेत्रान्तं कृत्वा, तत्रैवास्त्रस्थानेतु ऐन्द्रीं दिशं चक्रेण बध्नामि नमो ज्वालाचक्राय स्वाहा अस्त्राय फट्। एवमाग्नेयादिष्वपि । एवं दिग्बन्धनमन्त्रस्यान्ते अस्त्राय फडिति संयोज्याङ्गषट्कं दशदिग्बन्धनरूपेण कुर्यादिति । पुनः ओं त्रैलोक्यं रक्ष रक्ष हुंफट् स्वाहा अनेन अग्निप्राकारमन्त्रेण परितोऽग्निप्राकारं भावयेत् ॥

अस्य मन्त्रस्याक्षरन्यास उच्यते —

तारं तु मूर्ध्न्यथ सितारुणकृष्णवर्णं मध्ये भ्रुवोश्च समथो वदने हकारम् ।
हृद्गुह्यजानुपदसन्धिषु चावशिष्टान् वर्णान् न्यसेदिति तनौ पुनरग्निवर्णान् ॥

अस्यार्थः— अकारउकारमकाराणां सन्धिः किल प्रणवः । तेन सितारुणकृष्णवर्णत्रयस्वरूपं तारं शिरसि न्यसेत् । पुनः सकारादिवर्णान् अग्निवर्णान् ध्यात्वा भ्रूमध्यादिषु स्थानेषु न्यसेत् इति ॥

अव्याद्भास्करसन्निभाभिरखिलाभाभिर्दिशो भासयन्
भीमाक्षः क्षरदट्टहासविकसद्दंष्ट्राप्रदीप्ताननः ।
दोर्भिश्चक्रदरौ गदाब्जमुसलांस्त्रासांश्च पाशांकुशौ
बिभ्रत्पिङ्गशिरोरुहोथ भवतः चक्राभिधानो हरिः ॥

ॐसहस्रार हुंफट् ॥ इति मन्त्रः ॥ रक्षाप्रधानोयं मन्त्रः ॥

सुदर्शनाय विद्महे महाज्वालाय धीमहि । तन्नश्चक्रः प्रचोदयात् ॥

इयं सौदर्शिनी गायत्री । मूलमन्त्रं जप्तुमिच्छता यथाशक्ति जप्तव्या । अनया सान्निध्यमुद्रां च प्रदर्शयेत् । करतलाभ्यां बद्धोऽञ्जलिः प्रसृतो वा, एषा सान्निध्यमुद्रा । पुनः ओं नमो भगवते महासुदर्शनाय महाचक्राय महाज्वालाय दीप्तिरूपाय सर्वतो रक्ष रक्ष मां महाबलाय स्वाहा ॥

रक्षाकरः प्रसिद्धोयं क्रियमाणेषु कर्मसु ॥

तिलसर्षपाब्जबिल्वाज्यदौग्धैर्द्वादशसहस्रं जुहुयात्पुरश्चरणाहोमः । दौग्धं-पायसम् ॥

अथ कलशपूजार्थं यन्त्रमण्डलं लिख्यते—

भूमौ तण्डुलचूर्णानि विकीर्य तस्मिन् दर्भाग्रेण यन्त्रं विलिखेत् । अयं न्यायस्सर्वत्रकलशविधौ समानः ॥

षट्कोणान्तस्थतारं विवरलिखितमन्त्राक्षरं सन्धिराज-
त्स्वाङ्गं बाह्ये कलाकेसरमुदरगताष्टाक्षरं चाष्टपत्रम् ।
पद्मं वर्णैर्विराजद्विकृतिदळलसत्षोडशार्णं त्रिवीतं
व्योमान्त्यार्णं स्वनाम्ना विरचितगुणपाशांकुशं चक्रयन्त्रम् ॥

अस्यार्थः— प्रथमं षट्कोणं विलिख्य तदन्तः प्रणवं विलिख्य, तस्मिन् जीवसाध्यनामादीन् विलिख्य, षट्कोणेषु सुदर्शनषडर्णान् विलिख्य, कोणद्वन्द्वस्य सन्धौ षडङ्गानि विलिखेत् । तत्र षष्ठाङ्गे पूर्वोक्तपक्षविशेषे सर्वा दिशश्चक्रेण बध्नामि नमो ज्वालाचक्राय स्वाहा अस्त्राय फडिति विलिखेत् । एवं षडङ्गानां मध्ये षष्ठं दिग्बन्धनमन्त्रेण साकं विलिख्य, पुनस्तद्बाह्ये अष्टपत्रं विलिख्य तद्दळमूले स्वरान् द्वौ द्वौ विलिख्य, तन्मध्ये वैष्णवाष्टाक्षरस्यैकैकमक्षरं विलिखेत् । तद्बहिष्षोडशपत्रं पद्मं विलिख्य तद्दळमूले कादिवर्णान् भागशस्संलिखेत् । पुनर्दळमध्ये सुदर्शनषोडशार्णं, "ओं नमो भगवते महासुदर्शनाय हुं फट्" इत्यस्यैकैकमक्षरं विलिखेत् । पुनर्बहिर्वृत्तत्रयं विलिख्य, पूर्ववृत्ते हं हं इत्यनेनावृत्त्या वेष्टयेत् । द्वितीये वृत्ते क्षं क्षं इत्यनेनावृत्त्या वेष्टयेत । तृतीये वृत्ते स्वनाम्ना सह विरचितगुणपाशांकुशं गुणः प्रणवः । प्रथमं प्रणवं, ततो नाम्नः प्रथममक्षरं ततः पाशं ततो नामद्वितीयाक्षरं ततोंकुशं विलिखेदित्यर्थः ॥

अथवा प्रथमवृत्तवीथ्यां सबिन्दुकं हकारं विलिख्य, ततस्साध्यनामाक्षर-

स्यैकैकमक्षरं विलिख्य, ततः क्षकारं पुनरपि हकारं, पुनस्साध्यनामद्वितीयाक्षरं, एवं हकारक्षकाराभ्यां साध्यनामाक्षराणि पुटित्वा विलिखेत्। पुनस्तद्बाह्ये वृत्ते प्राग्भागे पाशाक्षरमालिख्य तस्य दीर्घांशरेखया यन्त्रमभितस्समावेष्टयेत्। पुनस्तद्बाह्ये वृत्ते प्राग्भागे अंकुशाक्षरमालिख्य तद्दीर्घांशरेखया अभितो वेष्टयेदिति ॥ तत्र आं इति पाशः। क्रों इत्यंकुशः। एवं मण्डलप्रकारः ॥

अस्मिन्मण्डले पुरश्चरणाकलशं क्षीरद्रुमत्वक्क्वाथोदकैर्वा, दुग्धेन वा, पञ्चगव्यैर्वा पशोः (गो)मूत्रैर्वा संपूर्य वैष्णवपीठे समावाह्य समर्चयेत् चक्रहरिं क्रमेण। अङ्गैः प्रथमावृतिः। तत्र पूर्वोक्तषडाङ्गमन्त्रैः पक्षनिशेपे सर्वा दिशश्चक्रेण चध्नामि नमो ज्वालाचक्राय स्वाहा अस्त्राय फडिति योजयेत्। चक्राय० शङ्खाय० गदायै० पद्माय० मुसलाय० धनुषे० पाशाय० अंकुशाय० ८ एतेषां रोचींषि पीतरक्तसितश्यामा द्विशस्त्विमा इति, चक्रपद्मे पीतवर्णे, मुसलांकुशौ रक्तवर्णौ, शङ्खगदे सिते, धनुःपाशौ श्यामौ, एतैरायुधैर्द्वितीयावृतिः। लक्ष्म्यै० सरस्वत्यै० रत्यै० प्रीत्यै० कीर्त्यै० कान्त्यै० तुष्टयै० पुष्टयै० ८ इति तृतीयावृतिः। इन्द्रादिभिश्चतुर्थी ॥

अथ चक्रहोमप्रयोगः —

पीताभा कर्णिका स्यादरुणतरमरं श्यामळं चान्तराळं
नेमिः श्वेता च बाह्ये विरचितशिखिरेखाकुलं पार्थिवान्तम्।
चक्रं द्वन्द्वं लिखित्वा विशदमतिरथो सौम्ययाम्यं च मन्त्री
कुम्भं संपूर्य सौम्ये प्रचयतु तथा दक्षिणे होमकर्म ॥

अस्यार्थः — प्रथमं कर्णिकावृत्तं यथेष्टविशालेन विलिख्य, तद्बहिः कर्णिकाविशाले षष्ठांशमानेन वृत्तं कृत्वा, तद्बहिस्ततो द्विगुणमानेन वृत्तं कृत्वा, तद्बहिः कर्णिकावृत्तषष्ठांशमानेन वृत्तद्वयं विधाय, कर्णिकावृत्तमध्यं पीतवर्णैर्हरिद्राचूर्णादिभिरापूर्य, तद्बाह्यवृत्तवीथीं च पीतवर्णैरेवापूर्य, तद्बाह्यवृत्तवीथ्यां अष्टदळानि कृत्वा, इतरेतरदळयोरन्तराळमेकांगुलप्रमाणं यथा भवेत्तथाऽष्टदळानि

विलिख्य, तद्दळानां मध्यं रक्तवर्णैरापूर्य, दोपारजःक्षारसंयुक्तं रक्तमुच्यते। पुनर्दळयोर्दळयोरन्तराळाष्टकं श्यामाकारैर्बिल्वपत्रचूर्णादिभिरापूर्य, तद्बाह्यं वृत्तं नेम्याख्यं श्वेतवर्णैस्तण्डुलचूर्णादिभिरापूर्य, तद्बाह्यवृत्तमध्येऽपि कृष्णवर्णैर्दग्धकुलाकचूर्णैरापूरयेत्। तदुक्तं चास्मिन्नेव शास्त्रे प्राग्दीक्षापटले—

रजांसि पञ्चवर्णानि पञ्चद्रव्यात्मकानि च।
पीतशुक्लारुणसितश्यामान्येतानि भूतशः॥

हारिद्रं स्याद्रजः पीतं ताण्डुलं च सितं भवेत्।
तथा दोपारजःक्षारसंयुक्तं रक्तमुच्यते॥
कृष्णं दग्धपुलाकोत्थं श्यामं बिल्वदळादिकम्॥ इति॥

पुनस्तस्या एव वृत्तरेखाया बहिरग्निज्वालाकाराभिस्त्रिभङ्गिरूपाभिरनेकाभिः रेखाभिः परितो वेष्टयेत्। पुनर्बहिश्चतुरश्रं विलिख्य पुनरस्य पद्मस्य सर्वतो बहिः दक्षिणतो वामतश्च एवमेव चक्राब्जद्वन्द्वं विलिख्य, उत्तरचक्रमध्ये कुम्भं निधाय, दक्षिणचक्रमध्ये होमकर्म कुर्यात्॥ क्रूरकर्मण्येवम्। शान्तिकर्मणि तु दक्षिणतः कुम्भः, उत्तरतो होम इति सर्वत्र न्यायः। तत्र पूर्वं कलशं रक्तोदेन संपूर्य संपूज्य, पुनर्होमद्रव्यैर्जुहुयात्। घृतापामार्गकेध्माक्षतैस्सद्राजितिलपायसैश्च सकलैर्द्रव्यैर्घृताक्तैः क्रमादिति होमद्रव्याण्युक्तानि।

अयमर्थः— घृतैश्च, अपामार्गैश्च, इध्मैश्च, अक्षतैश्च, राजीभिश्च तिलैश्च, क्षीरपायसैश्च, पञ्चगव्यं सर्वं मिळित्वा तेन च, पुनरपि घृतेन च, क्रमेण हुनेदिति। अपामार्गेध्मं=आघाडा। राजी – मोहर्या। एतैरष्टद्रव्यैरेकैकैः षड्विंशत्युत्तरशतं जुहुयात्। एतेषां द्रव्याणां हुतशेषं दशांशं कलशे प्रक्षिपेत्। पुनः प्रस्थार्धान्नकृतं पिण्डं कलशजले निक्षिपेत्। पुनः कुम्भहोमस्थानस्थितचक्रयोः मध्यचक्रे साध्यं संस्थाप्य, तेन कुम्भेन, चतुर्विंशतिपटले "ओं स्थाने हृषीकेश" इत्यादिवक्ष्यमाणमन्त्रेण तं नीराज्य, पुनस्तं घटं

सद्रव्यकं वहिरारात् साध्यस्य अष्टमे राशिस्थाने निक्षिपेत् । घटस्य दक्षिणे भागे अग्न्यादिकं सर्वं च निक्षिपेत् ॥

तत्राष्टमराशिस्थानमुच्यते—

प्राच्यां मेषवृषौ । आग्नेय्यां मिथुनम् । दक्षिणतः कर्कटसिंहौ । नैर्ऋते कन्या । पश्चिमे तुलावृश्चिकौ । वायव्ये चापः । उत्तरे मकरकुम्भौ । ऐशान्यां मीनं च सदा सुस्थितम् । एतेषु रोगिणोऽष्टमे राशौ कुम्भं विनिक्षिपेत् । हुतावशिष्टान्नेन बलिं तत्र दद्यात् अनेन मन्त्रेण ॥

नमो विष्णुगणेभ्यः सर्वशान्तिकरेभ्यः बलिं गृह्णन्तु शान्तये नमः । इति बलिं तत्र दद्यात् ॥

अस्य चक्रहोमकर्मणः फलश्रुतिः—

ज्वरादिकां रोगपरंपरां वा विस्मृत्यपस्मारभवां रुजं वा ।
रक्षःपिशाचग्रहदैवकृतं वा विधिस्त्वयं मंक्षु हरेद्विकारम् ॥

प्रयोगान्तरम्—

पालाशैर्वा स्तनजद्रुमजैर्वा पञ्जरे कृते फलकैः ।
संपूर्य पञ्चगव्यैः तत्र तु संस्थाप्य शुद्धमपि गदिनम् ॥

पूर्वाद्यष्टसु दिक्षु च सजपं जुहुयुः पृथक् द्विजा वशिनः ।
द्रव्यैस्सदक्षिणं तानभ्यर्च्य च मुच्यते रुजो जन्तुः ॥

स्तनजद्रुमाः—अश्वत्थवटोदुम्बरप्लक्षाः । अस्यार्थः—उक्तेष्वेकेन दारुणा पञ्जरं संपाद्य, तत्र भूमौ पूर्ववत् सुदर्शनचक्राब्जस्वरूपं विलिख्य, तदुपरि फलकपञ्जरपूरित पञ्चगव्यमध्ये साध्यं संस्थाप्य, तत्परितः अष्टसु दिक्षु तथैव चक्राणि विलिख्य, तेषु वा केवलं स्थण्डिलेषु वा, अष्टभिर्ब्राह्मणैः

पृथक् पालाशसमिद्भिश्च क्षीरद्रुमचतुष्टयसमिद्भिश्च पञ्चगव्यैश्चेत्येवं षड्भिरपि द्रव्यैस्साध्यं स्पृष्ट्वा जपपूर्वकं सर्वे ब्राह्मणा जुहुयुः । इति महाचक्रहोमः ॥

प्रयोगान्तरम् —

विप्रक्षीरद्रुमत्वङ्मलयजमुरकाश्मीरकुष्ठत्रियामा-
बिल्वापामार्गराजीतिलतुळसियुगक्रान्तिदूर्वायवार्कैः ।
लक्ष्मीदेवीकुशागोमयकमलवचारोचनापञ्चगव्यैः
सिद्धेऽग्नौ कुम्भसिद्धं मनुजपमहितं भस्म सर्वार्थदायि ॥

लक्ष्म्यायुष्करमतुलं पिशाचभूतापस्मारादिकमचिरेण नाशयेच्च ।
क्षुद्रादीनपि विविधानथोपसर्गानितस्मान्न परतरा समस्तरक्षा ॥

अस्यार्थः — विप्रद्रुमः-पलाशः । क्षीरद्रुमाः – अश्वत्थवटोदुम्बरप्लक्षाः । एतेषां त्वक् चर्म । मलयज–चन्दनसारम् । मुरं-मुरसंज्ञमेव । काश्मीरं-कुङ्कुमम् । कुष्ठं–कोष्ठम् । त्रियामा–हळगुण्ड । अपामार्ग–आधाडा । राजी–मोहर्या । तुळसीयुगं-कृष्णतुळसी श्यामतुळसी च । क्रान्ति-विष्णुक्रान्ति । अर्क-रुयी । लक्ष्मी-श्रीताल । देवी-सहदेवी । वचा वेखण्ड । रोचना गोरोचन । अन्यान्यौष-धानि स्पष्टार्थानि । एतान्यौषधानि घटस्थपञ्चगव्ये प्रक्षिप्य अग्नौ पक्कं कृत्वा सर्वं शोषयित्वा, यदा यदा दग्ध्वा भस्मरूपं भवति, तदा तस्मिन्नेव घटाग्नौ शतसंख्याकामाज्याहुतिं हुत्वा, सर्वं शोषयित्वा, तद्भस्मोद्धृत्य धृते उक्तफलं भवति ॥

प्रयोगान्तरम् –

अथ गुग्गुलुगुलिकायास्सहस्रमपि साष्टकं हुनेन्मन्त्री ।
त्रिदिनं चतुर्दिनं वा सकलोपद्रवनिवारणं भवति ॥

गुग्गुलु–गुग्गुलु-குங்கிலியக்கட்டி.

प्रयोगान्तरम् —

घनमञ्जर्यास्समिधामयुतं वा मन्त्रवित्तमो जुहुयात् ।
ज्वरभूतामयविस्मृत्यपस्मृतीः शमयितुं नियतचित्तः ॥

घनमञ्जरी=अपामार्ग ।

आज्याक्तैर्जुहुयात् श्रियै सरसिजैर्दूर्वाभिरप्यायुषे
मेधायै द्विजभूरुहैश्च कुसुमैश्चैतैस्तथा वाससे ।
शुद्धाज्यैः पशवेप्युदुम्बरभवैः पुत्राय चाश्वत्थजै-
रेकाब्दं विधिवत्सहस्रसुमितैरष्टोत्तरं मुक्तये ॥

अश्वत्थं तु सहस्रसंमितमेकाब्दं हुनेत् ॥

अथास्य यन्त्रमाह —

मध्ये तारं तदनु च मनुं वर्णशः कोणषट्के
बाह्ये चाङ्गं लिखतु कनके रूप्यके वाथ ताम्रे ।
पाषाणे वा विधिवदभिजप्याथ संस्थापितं तत्
चक्रं चोरग्रहरिपुभयध्वंसि रक्षाकरं च ॥

अस्यार्थः — प्रणवं कर्णिकायां, सुदर्शनषडर्णान् कोणषट्के कोणयोरन्तरालेषु षडङ्गानि विलिखेदिति ॥

अथ मन्त्रत्रयं मिलित्वा जपविधानमुच्यते —

स्थानेहृषीकेशविदर्भितं च साष्टाक्षरं चाप्यभिजप्तमेतत् ।
रक्षां ग्रहादेस्सततं विधत्ते मन्त्रं सुगुप्तं च मनुत्रयेण ॥

अस्यार्थः — प्रथमं श्रीमदष्टाक्षरमन्त्रे आदितो ह्यक्षरं, अथ सुदर्शनप्रथमाक्षरं, ततः गीतात्रिष्टुभः प्रथमद्वितीयाक्षरे, ततस्सुदर्शनमन्त्रे द्वितीयाक्षरं, ततस्त्रिष्टुभः तृतीयचतुर्थाक्षरे, ततस्सुदर्शनमन्त्रे तृतीयं, ततस्त्रिष्टुभः पञ्चमषष्ठे,

इत्येवं क्रमेण त्रिष्टुप्प्रथमपादान्त्याक्षरपर्यन्तं संयोज्य, अन्त्याक्षरस्यैकस्यान्ते अष्टाक्षरतृतीयचतुर्थाक्षरे पञ्चमषष्ठाक्षरे च युङ्क्त्वा, ततस्सुदर्शनाष्टाक्षरं त्रिष्टुप्द्वितीयपादाद्ये द्वयमित्येवं क्रमेण चतुष्पादेषु संयोज्य, एकवारं त्रिष्टुभो जपेत्। सुदर्शनमन्त्रस्य चतुर्वारम्। श्रीमदष्टाक्षरमन्त्रस्य द्विवारं चावृत्तिर्भवति। तत्र विदर्भशब्देन, सुदर्शनमन्त्रस्य योगः। साष्टाक्षरमित्युक्त्या अष्टाक्षरस्य योगः। विदर्भादिशब्दाभावात् अष्टाक्षरस्य त्रिष्टुभः पादानामाद्यन्तेषु द्विद्विक्रमेणाक्षराणां योजनं संप्रदायादागतम्। अक्षरद्वयद्वयान्तरान्तरा एकैकं संयुक्तं विदर्भितमित्युच्यते। स्थानेहृषीकेशविदर्भितमित्यादिश्लोकोक्तमर्थं व्याख्यानेन लिखित्वा, मन्त्रत एवेदानीं लिख्यते—

ओं न ओं स्थाने स हृषी ह केश स्रा तव र प्रकी हुं र्त्या फट् मो नाराय ओं जग (स) त्प्रहृ(ह)ष्यत्य स्रा नुर र ज्यते हुं च फं (फट्) णाय। ओं न ओं रक्षां स सिभी ह तानि स्रा दिशो र द्रव हुं न्ति फट् मो नाराय ओं सर्वे स नम ह स्यन्ति स्रा च सि र द्धसं हुं घाः फट् णाय ॥

एवं स्थानेहृषीकेशविदर्भितमित्यनेन श्लोकेनोक्तं मन्त्रत्रयम्॥ अस्य सुदर्शनोक्तवदङ्गादीनि। अनेन रक्षादौ जपः कार्य इति। पुनरनेन मन्त्रत्रयेण सप्तकोष्ठयन्त्रविधानमस्ति। तदुच्यते—

अष्टाक्षरान्तरितपादचतुष्ककोष्ठं कोष्ठत्रयालिखितसाध्यसुदर्शनं च।
रेखाभिरप्युभयतः श्रुतिशः प्रबद्धं तत्सप्तकोष्ठमिति यन्त्रमिदं प्रसिद्धम्॥

भूर्जे वा क्षौमपट्टे तनुमसृणतरे कर्पटे वास्य यन्त्रं
मन्त्री सम्यक् लिखित्वा पुनरथ गुळिकीकृत्य लाक्षाभिवीतम्।
कृत्वा भस्मादिहोमप्रविहितघृतसंपातपाताप्तशक्ति
जप्तं सम्यङ्निबध्यात् प्रतिशममुपयान्त्येव सर्वे विकाराः॥

अस्यार्थः—प्रथमं दक्षिणवामतः अष्टौ रेखा विलिख्य, तासु एकस्मिन्पार्श्वे आरभ्य पूर्वरेखाग्रं स्वस्य पञ्चमरेखाग्रेण अर्धचन्द्राकृत्या

नीत्वा बध्नीयात् । पुनस्ततोऽप्यधस्स्थितरेखाग्रमपि ततः पश्चमरेखाग्रेण बध्नीयात् । एवं सर्वरेखाग्रमपि संबध्नीयात् । पुनरितरपार्श्वमप्येवं बध्नीयात् । पुनः पूर्वकोष्ठे वैष्णवाष्टाक्षरमन्त्रस्य प्रथमाक्षरद्वयमुत्तरपार्श्वे विलिख्य, कोष्ठस्य मध्यप्रदेशे स्थाने हृषीकेश इत्यस्य प्रथमपादं पंक्तिशो विलिख्य, तद्दक्षिण-पार्श्वेऽपि अष्टाक्षरस्य तृतीयचतुर्थाक्षरे विलिखेत् । पुनः सर्वतः पश्चिमस्थित-कोष्ठेऽपि तथैव दक्षिणत आरभ्य पूर्वप्रातिलोम्येन क्रमः ॥

तत्र दक्षिणपार्श्वे अष्टाक्षरस्य पञ्चमषष्ठाक्षरे विलिख्य, ततः गीता-त्रिष्टुभः द्वितीयपादाक्षराणि विलिख्य, तदुत्तरपार्श्वेऽपि अष्टाक्षरस्य सप्तमाष्टाक्षरे विलिखेत् । पुनस्सर्वस्मात्प्राक् कोष्ठस्याधस्स्थितकोष्ठेऽपि पूर्ववदष्टाक्षरप्रथम-द्वितीयाक्षरे विलिख्य, गीतात्रिष्टुभः तृतीयपादं विलिख्य, अष्टाक्षरस्य तृतीयचतुर्थाक्षरे विलिख्य, पुनस्सर्वतः पश्चिमस्थितकोष्ठात्प्राक्कोष्ठेऽपि पूर्ववत् प्रथममष्टाक्षरस्य पञ्चमषष्ठाक्षरे विलिख्य, गीतात्रिष्टुभश्चतुर्थपादं विलिख्य, अष्टाक्षरस्य सप्तमाष्टाक्षरे विलिखेत् । पुनर्मध्यस्थितकोष्ठेषु त्रिषु पूर्व प्राक्कोष्ठे सुदर्शनषडर्णांश्च साध्यनाम च वर्णशो विदर्भरूपेण विलिख्य, पुनस्तदधः कोष्ठद्वयेऽपि तथैव विलिखेत् ॥

अथवा एतेषु त्रिषु कोष्ठेषु प्रथमं पूर्वकोष्ठस्य उत्तरपार्श्वे सुदर्शनप्रथमा-क्षरं विलिख्य, पश्चात्साध्यनाम यावत्परिसमाप्ति विलिख्य, पुनस्सुदर्शनस्य द्वितीयाक्षरं विलिखेत् । अवशिष्टकोष्ठद्वयेऽपि अवशिष्टसुदर्शनाक्षराण्यपि एवमेव साध्यनामयुक्तानि विलिखेत् । अयं क्रमस्तु पूर्वकोष्ठलिखितन्यायानुसारात् समीचीनः पक्षः । एवं सप्तकोष्ठयन्त्रलेखनप्रकारः । एवं भूर्जपट्टे(पत्रे) वा क्षौमपट्टे वा मसृणतरकर्पटे वा लिखित्वा गुळिकीकृत्य लाक्षयाभिवीतं कृत्वा धृतं उक्तफलं भवति । भूर्जपत्रं-भुजपत्र । क्षौमं-श्वेतताप्ता । मसृणतरकर्पटं-पिवळातापूता (कापूस)- மஞ்சள் பட்டு. ॥ लाक्षा-लाखा ॥

इति प्रपञ्चसारसारसंग्रहे गीर्वाणेन्द्रविरचिते

एकविंशः पटलः ॥

॥ अथ द्वाविंशः पटलः ॥

अथ सुदर्शनकल्पोक्तप्रयोगविधिः --

अथ वक्ष्यामि रक्षार्थं दुर्गस्य नगरस्य च ।
ग्रामस्य चाथ राष्ट्रस्य रक्षां सौदर्शनीं पराम् ॥

यस्मिन्प्रदेशे रक्षा तु विधेया मन्त्रिणस्सदा ।
तत्रैवैनां प्रकुर्वीत ऋद्धिदां शौर्यवर्धिनीम् ॥

अष्टदिक्षु खनेत्कुण्डान्हस्तमात्रप्रमाणकान् ।
मध्ये च लक्षणोपेतान् चतुरश्रांस्त्रिमेखलान् ॥

कर्णिकायोनियुक्तांश्च शुभान्दृष्टिमनोहरान् ।
पूर्वादीशानपर्यन्तं दिक्षु कुण्डेषु च क्रमात् ॥

अग्निमाधाय विधिवत्परिस्तीर्य कुशांकुरैः ।
वटवृक्षोद्भवो वह्निरत्र ग्राह्यश्च सूरिभिः ॥

मन्त्री कुर्यात्क्रमेणैव संस्कारान्षोडश क्रमात् ।
वह्नेः पश्चात् घृतेनैव जुहुयादष्टकं शतम् ॥

प्रत्येकं च क्रमाद्ध्यात्वा अन्तेऽग्नौ विधिवत्पुनः ।
सौदर्शनं महाचक्रं ताम्रपट्टे लिखेत् शुभम् ॥

षुटितं मण्डलं वह्नेः लिखित्वा नाम कर्मवित् ।
तद्बहिर्वृत्तमालिख्य तद्रन्ध्रेष्वङ्गषट्ककम् ॥

तद्बहिः पद्ममालिख्य हेतिबीजं च तत्र वै ।

तत्र हेतिबीजमिति फट्कारः । अथवा चक्राद्यायुधाक्षराणि सबिन्दुकानीत्यर्थः । तद्बहिष्षडरं (षडारं) विलिख्य, तद्बीजं तत्र विन्यसेत् । तद्बीजमिति रंकारः । तद्बहिः षोडशदळपद्मं संलिख्य, देशिकः तत्र तेषु दळेषु ओं नमो भगवते महासुदर्शनाय हुं फट् इत्यस्य वर्णान् विलिखेत् ॥

मध्ये जीवं प्रतिष्ठाप्य दिक्षु मध्ये खनेच्च तान् ।
समीकृत्य ततः कुण्डान् तदूर्ध्वेषु हुनेत्तदा ॥

अग्निमाधाय विधिना घृतेन जुहुयात्पुनः ।
पृथक् सहस्रमात्रं तु हुत्वा मध्ये च संयुतम् ॥

ब्राह्मणान्भोजयेन्मध्ये त्रितयं च यथेप्सितम् ।
सहस्रं त्रिदिनं वापि भक्तियुक्तः सदक्षिणम् ॥

पश्चात्समाविशेत्स्वामी नो चेत्तन्न शुभावहम् ।
भूतपूर्वमथान्यद्वा रक्षाहीने न संविशेत् ॥

यस्मिन्प्रदेशे रक्षेयं कृता भवति वृद्धिदा ।
तत्रैव वर्धते लक्ष्मीः शौर्यसत्ये च नित्यशः ॥

अरयश्च न बाधन्ते तं देशं वीक्षितुं क्षमाः ।
भूतप्रेतपिशाचाश्च परकृत्याश्च नित्यशः ॥

घोरव्याघ्रमृगाणां च बाधा तत्र न विद्यते ।
तस्माद्यत्नेन मतिमान् रक्षामेनां च कारयेत् ॥

आचार्याय ततो दद्यात् गोभूम्यादींश्च हाटकान् ।
आचार्यं तोषयेद्यत्नात् तस्मिन् तुष्टे शुभं भवेत् ॥

प्रयोगान्तरम् —

भूय एव प्रवक्ष्यामि क्षुद्रकर्मप्रतिक्रियाम् ।
भस्मसाध्यविधानेन साधितेनैव भस्मना ॥

ब्राह्मे मुहूर्तेऽमायां समुत्थायाचम्य वाग्यतः ।
सितपद्मस्य पत्रेण कपिलागोमयं शुचि ।
भूम्यामपतितं गृह्य शुचौ देशे विनिक्षिपेत् ॥

त्रिरात्रमेकरात्रं वा यावत् शुष्कं भवेच्छकृत् ।
तावन्निधाय तद्गृह्य कृमिकीटविवर्जितम् ॥

सौरवारे समादाय गोष्ठे देवालयेऽपि वा ।
शुचिना गोमयेनैव मण्डलं चतुरश्रकम् ॥

कृत्वा निधाय तन्मध्ये संस्पृशेद्वामपाणिना ।
अष्टोत्तरसहस्रेण मन्त्रयित्वाऽग्निना दहेत् ॥

सम्यग्दग्धं समादाय सितभस्म सुनिर्मलम् ।
आलोड्य वर्जयेद्दोषान् पूर्ववद्भस्म साधयेत् ॥

तेनापस्मारयक्षादीनपमृत्युं च नाशयेत् ।
इत्येवमाह भगवान् गार्ग्यो नाम महामुनिः ॥

प्रयोगान्तरमत्रैव पुनरेव विधीयते ।
पञ्चगव्यशकृद्दोषाक्रान्त्यपामार्गरोचनाः ॥

क्षीरवृक्षपलाशत्वग्बिल्वपद्मदळादिकम् ।
लक्ष्मीदेवीकुशादूर्वासरसातिलराजिकाः ॥

चन्दनं कुङ्कुमं कुष्ठं वचार्कतुळसीपुरम् ।

घटस्थैरीदृशैर्द्रव्यैः साधितं भस्ममन्त्रितम् ॥

क्षुद्रोगश्रमपापघ्नं रक्षाकीर्त्यायुषः परम् ।
गोबालगर्भिणीग्रस्तव्याध्यादिषु च शस्यते ॥

तत्र दोषेति-हळ्खुण्ड மஞ்சள் । क्रान्ति-विष्णुक्रान्ति । पुरं-द्रव्य-विशेषः குங்கிலியம் सरसा-दूर्वा-(अशुष्कदूर्वा) चोन्यादूर्वा । इतरत्पूर्वोक्त-भस्मविधानस्थले स्पष्टार्थम् ।

एवमेवापरं कल्पं पुनरत्र विधीयते ।

ब्रह्मक्षीरतरुत्वचं च सरसादूर्वावचारोचना-
लक्ष्मीचन्दनबिल्वकुङ्कुमकुशापामार्गराजीतिलान् ।
देवीगुग्गुलुपद्मकुष्ठतुलसीक्रान्तानिशागोमया-
नेकीकृत्य घटेन गव्यमथितं भस्मात्मरक्षाप्रदम् ॥

आत्मनश्चात्मनाथानां रक्षणार्थमयं विधिः ।
एवमादीनि मेध्यानि नवभाण्डे विनिक्षिपेत् ॥

प्रणवेनाग्निमाधाय तमभ्यर्च्य यथाविधि ।
अग्नौ निधाय तद्भाण्डं क्षीरकाष्ठैश्च निर्दहेत् ॥

सर्वमौषधजातं तद्यावद्भस्म भवेद्बुधः ।
भृतभस्मनि कर्पूरचूर्णं तत्र विनिक्षिपेत् ॥

सहस्रमयुतं वापि स्पृशंस्तत्र जपेद्बुधः ।
सर्वशक्तिकरं ह्येतत्सर्वरक्षाकरं परम् ॥

श्रीकरं सुखदं वश्यं सर्वरोगनिवारणम् ।
सर्वकृत्याप्रशमनं सर्वपापविनाशनम् ॥

यस्मिन्देशे स्थितं भस्म स देशो निरुपद्रवः ।
धनधान्यसमृद्धिश्च सर्वदा सुखदं भवेत् ॥

यो नित्यं धारयेदेतत्सर्वत्र विजयी भवेत् ।
सर्वमायुरवाप्नोति पापेभ्योपि विमुच्यते ॥

तत्र ब्रह्मतरुः – पलाशः । इतरत् पूर्वोक्तस्थले स्पष्टार्थम् । प्रयोगान्तरम्–

कृष्णाष्टम्यां रवौ मेषसिंहचापगते खनेत् ।
क्षेत्रमध्येऽभिजित्काले शिलां श्वेतामुदङ्मुखः ॥

गव्ये निक्षिप्य जप्त्वा तां क्षेत्रद्रोहं विनश्यति ।

अथ सुदर्शनविधाने स्थाने हृषीकेशेति प्रयोगप्रसङ्गात् स्थाने हृषीकेशेति गीतात्रिष्टुप्मन्त्रोपि लिख्यते –

अर्जुन ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः । विश्वरूपधरो विष्णुर्देवता । मन्त्रपादैः व्यस्तैस्समस्तैश्च पञ्चाङ्गानि ॥

अग्नीषोमात्मकमरिगदाशार्ङ्गखड्गैस्सशङ्ख-
स्त्र्यद्धाहं हलमुसलशूलैस्सदण्डैस्सकुन्तैः ।
शक्त्या पाशांकुशकुलिशटङ्काग्निभिश्चार्कवह्नि-
द्योतद्वक्त्रांघ्रिकरसरसिजं तप्तकार्तस्वराभम् ॥

विष्णुं भास्वत्किरीटं मणिकनकतटीसूत्रकेयूरहार-
ग्रैवेयोर्म्यादिमुख्याभरणमणिगणोल्लासिदिव्याङ्गरागम् ।
विश्वाकाशावकाशं विततमयुतादित्यनीकाशमुद्य-
द्राहग्रन्यग्रनानायुधनिकरकरं विश्वरूपं नमामि ॥

स्थाने हृषीकेशेत्यादिगीतात्रिष्टुप्मन्त्रः ॥ रक्षाप्रधानोयं मन्त्रः ॥